

KANNAOIG Imbourc'h

Kelaouenn *Emglev An Tiegezhioù* niv. 92 Gouhere - Gwengolo 2015 Priz : 3€

Serr-noz war hor bed kozh

Soñj em eus bezañ lennet, setu pell 'zo bremañ, ur pennad gant Louis Pauwels, bet rener ar *Figaro Magazine*, mar ne fazian ket. Komz a rae er pennad-se eus un doare *sida mental* (addep bredel) ma vije tizhet hor bed kornogat, evel pa vije bet seizet, dic'houest d'en em zifenn, evel un den taget gant ar c'hleñved-se, p'en deus en e gerz kement araezioù, arnevez pe get, evit diluziañ an darn vrasañ eus ar c'hudennoù a sav dirazañ. Bez' e tlee bezañ e 1994, p'em boa ambrouget va mab da Bariz evit kenstrivañ da vont er Skolioù meur. Gweet en doa unan eus e dreid, plastret e oa hemañ hag e kerzhe diwarbouez flac'hoù, setu perak em boa ambrouget anezhañ, ha kavet hor boa bod evit ur sizhunvezh en ur skol brevez, nepell

diouzh an Tour Eiffel. Hag amzer em boa da lenn ouzh e c'hortoz. Er bloavezhioù-se e veze prederiet kalz an dud gant gwalenn ar "*sida*¹", dreist-holl ar re o doa bugale o taremprediñ ar c'hevanholc'hioù², hogen nebeut a dud a anzave e oa bet degaset ar walenn-se a-drugarez da zispac'h revel miz Mae 1968 : retvez ar *politically correct*. Evit Louis Pauwels e oa tremenet poreadur ar "*sida*" er gevredigezh

¹ Evit kevyezhañ an teskanv gallek « *sida* » ez eus bet savet e brezhoneg « *addep* » (Azonaz Diouer Difenn Enepporeel Paket) gant Jil Ewan, gant geriadur Martial Menard e kavomp « *haza* », un teskanv hep mar ebet, met n'eo ket displeget, neuze e choman gant ar ger gallek.

² Kevanholc'h : *université*, « *skol-veur* » er yezh *voutin*. « *kevan* » + « *holc'h* » = *enquête, recherche, chasse*.

hec'h-unan, ent-argelek³ evel-just. N'em eus ket miret war va eñvor kement tra a gonte en e bennad, met miret em eus memestra un dra a skoas kerkent va spered. Bez' e komze eus ur c'habiten archer en doa lavaret dezhañ ur wech bennak, e keuzie ne oa mui kement a veleion, a bersoned, strizh e-giz gwechall, rak ganto e veze dalc'het ar yaouankizoù gant keal ar pec'hed, sanket en o fennoù abaoe o oad tenerañ, ha se a oa gweredusoc'h eget an aon rak an archerion, hag e kendastume o lavarout he dije graet gwelloc'h ar Republik harpañ ar relijion gatolik eget stourm a-enep dezhi. Kalz a arc'hant a vije bet espernet gant ar Stad, a zo berr bepred lostoù an arc'hant ganti evit derc'hel gwezhiadek⁴ e servijoù kerreizh.

Tremenet eo ouzhpenn ugent vloaz abaoe an deiz m'em eus lennet ar pennad-se, ha diaes eo lavarout ez eo aet an traoù war wellaat. Ha c'hoazh mar bije bet kresket niver ar veleion ha dreist-holl adreizhet o c'helennadurezh, pezh n'eo ket c'hoarvezet⁵, e vije bet tost un taol kleze en dour, war bouez nebeut, rak o c'helennerezh ne bledfe ket gant ar re ma vez rebechet hiziv outo ober laeroñsioù, gwalloù, gwallerezhioù, trafikoù ha drougoù a bep seurt,

³ Argelek : *symbolique*.

⁴ Gwezhiadek : *opérationnel*.

⁵ Ur beleg eus eskobiezh Versailles, an Abad Guy Pagès, a felle dezhañ aozañ ur c'hamp-hañv evit displegañ an Islam d'ar re Yaouank, berzet eo bet gant e eskob, an Aotrou Jean Vingt-Trois.

e bannlevioù ar c'hêroù bras, rak n'int ket, evit an darn vrasañ anezho, eus ar relijion gristen, neuze ne vezont ket kensellet gant pezh a c'hellfe gourbann beleion gatolik mennet start da adreizhañ ar saviad. Gwashoc'h eget-se : tud difeiz ez eo ar Gristenion evit ar Vuslimiz, neuze laerezh ar Gristenion n'eo ket pec'hed evito, merket eo er C'horan, komz Allah e-unan ; heñvel eo evit pezh a sell ouzh gwallañ o merc'hed, gwisket ez int evel gisti hervezo, neuze gwallañ gisti n'eo ket pec'hed. Ne ouzon ket ha soñjet en deus evel-se Dalil Boubakeur, rektor moskeenn Pariz, p'en deus goulennet e vefe roet ilizoù nebeut arveret d'ar Vuslimiz, evit ober moskeennoù anezho ? Forzh penaos en deus graet ar goulenn ha n'eo ket hepken ouzh mikro ar paotr-skinwel Jean-Pierre Elkabbach, met displeget eo bet gantañ en ul levr : *“Lettre ouverte aux Français”*, ma skriv e vennozhioù ennañ, da skouer er rannbennad-mañ : *“Privées de leurs fidèles catholiques, pourquoi ces églises ne pourraient-elles pas être utiles à servir de lieu pour les Musulmans. Si on va vers une vision mathématique des choses, on pourrait effectivement mettre les plus à la place des moins”*. (Dioueret diouzh o feizidi katolik, perak ne c'hellfe ket an ilizoù bezañ arverek da servijañ da lec'h evit ar Vuslimiz. Ma-z eer etrezek ur gweladur jedoniel eus an traoù, e c'hellfed e gwirionez lakaat ar re vuiañ e lec'h ar re nebeutañ). Ne c'heller ket bezañ sklaeroc'h : evitañ e kresko c'hoazh niver ar Vuslimiz er C'hwec'hkogn, n'eus nemet gortoz hag ar maout a yelo ganto ! Hogen ar wech-mañ ez eo bet feuket bras ar Gatoliked c'hall hag ur savadeg skoedoù a zo deuet kerkent war-lerc'h : kemeret eo bet intrudu un ervennadeg⁶ : *“Touche pas à mon église”* (arabat touch d'am iliz), gant Denis Tillinac, kelaouenner er sizhunieg *Valeurs Actuelles*. En un nebeut devezhioù ez eus bet 30.000 den o sinañ an ervennadeg-se. Dirak ar savadeg skoedoù-se en deus diskleriet Dalil Boubakeur ne oa ket bet komprenet mat e gomzoù gant an dud ; ne felle ket dezhañ kemer o ilizoù digant ar Gristenion ha prest e oa da sinañ gant e zaou zorn ervennadeg Denis Tillinac. Ampart e oa diouzh e berzh ar souzadenn vellourel-se, goude bezañ bet gourbannet e vanke daou vil moskeenn e Frañs, a oa da adeiladiñ buan, evit ar seizh milion a vuslimiz a zo er C'hwec'hkogn, e c'helle sioulaat an traoù, met plantet en doa ur saezh e

kroc'hen an hoc'h-gouez, ha gouzout a rae e tigrsko c'hoazh niver ar Gristenion e keit ha ma kresko dibaouez niver e gengrederion (pezh a zo gwiriekaet dija gant ar repuidi oc'h aloubiñ Europa er mare-mañ) hag a-benn nemeur e ouezo fiñval adarre ar saezh er goulvi evit ober d'ar pennadurezhioù ilizel plegañ d'e c'hoant. Endeo ez eus bet un eskob, hini Evry mar ne fazian ket, en deus lavaret e oa gwelloc'h evitañ gwelout un iliz treuzfurmet e moskeenn eget treuzfurmet en un ostaleri pe en ur predti. Disoñjet en deus pezh en deus lavaret an Aotrou'n Eskob Bernardini, eskob Izmir (Smirna) e Turkia : arabat reiñ d'ar Vuslimiz un iliz dezho evit ober ur voskeenn, rak evito e vo gwelet se evel un trec'h war ar Gristenion.

Met a-hent-all, pezh am souezhas ar muiañ, a voe kemennadenn Bodadeg Eskibion Frañs a zizalie d'an dud sinañ ervennadeg Tillinac, war zigarez e vefe noazus evit ar c'hendiviz etre Kristenion ha Muslimiz, ur c'hendiviz ma hañvalont derc'hel dezhañ muioc'h eget d'o ibilioù-lagad, met ma vez skarzhet dioutañ kement kraf a c'hellfe degas broc'hadennoù, hervez skeudenn he brouezadur diuzel⁷: e-kerzh ar c'hwec'hmizvezh kentañ 2015 ez eo bet graet d'an nebeutañ pemzek dinevetadur⁸ er C'hwec'hkogn (tri e Breizh) ouzh savadurioù kristen (beredoù, kroazioù, delwennoù, skolioù kristen, ilizoù), kemennadennoù-gwask ebet a-berzh ar BEF evit diskouez he brouezadur ; tangwallet eo bet moskeenn Auch : kerkent ez eus bet ur gemennadenn a-berzh ar BEF evit diskouez he brasañ brouezadur. Mar bije bet ar Pab Pius V, ken aonik, ken diarbennus, ken evezhiek hag an eskibion c'hall, n'en dije ket kemeret an intrudu da vodañ ul lestraz kristen, anvet *ar C'hevre Santel*, a-enep d'an hini turkiat a zraste dizehan aodoù kreisteiz Europa, ha gourc'hemennet gant Don Juan Aostria. Ne vije ket bet faezhet al lestraz ottoman e Lepanta e plegmor Patras, d'ar 7 a viz Here 1571, ha Brest, an Oriant ha Naoned a vije bet porzhioù turkiat abaoe pell, hogen hiziv ur voskeenn durkiat memestra e Kemper ha muioc'h e Breizh mar chomomp kousket.

Soñjet em boa kentoc'h e vije bet an ervennadeg-se ar pred mat evit d'an eskibion gervel an dud da reiñ buhez a-nevez d'hon ilizoù, o terc'hel ar brezeg da heul : ar Vuslimiz a c'hortoz ma vefe dilezet muioc'h c'hoazh

⁶ Ervennadeg : *pétition*.

⁷ Brouezadur diuzel : *indignation sélective*.

⁸ Dinevetadur : *profanation*.

hoc'h ilizoù ganeoc'h, evit o c'hemer diganeoc'h, neuze diskouezet dezho ez oc'h Kristenion vat o taremprediñ muioc'h hoc'h ilizoù, bep Sul, o reiñ buhez dezho, ha neket hepken pa vez sebeliadur un den kar, ur mignon pe un amezeg. Evel-se e vefe sklaer an traoù ! Siwazh ! Kiier⁹ kousket hon eus bet ganto.

Michel Onfray : War-nes mervel emañ hor sevenadurezh, hogen henn lavarout a zo ur riskl da vezañ lakaet heñvel ouzh Hitler

Ur prederour gall ez eo Michel Onfray, den a-gleiz ha dizouead diskleriet, hag e brederiadennoù a gejj, mui pe vui, gant ar re a lennen dindan pluenn Louis Pauwels ugent vloaz 'zo. Da geñver embannidigezh e levr *Cosmos*, Flammarion, 2015 - a zo, evel henn anzav e-unan, an hini ma c'houlenn ennañ, an dizouead a zo anezhañ, ur frealzidigezh pagan digant an Alvez¹⁰, evel m'henn grae gwechall diabezh¹¹ prederourion an henamzer -, en deus graet ur brezegenn e Bourdel, ma vez kavet un darn eus ar video graet diwarni war ar genroued, da skouer el lec'hienn *Media Presse Infos*. Ober a ra, war ur mod flemmus, un doare renabl eus pezh a ra emañ hor sevenadurezh war he diskar. Diskouez a ra e zihentadur dirak ar GPA, gouzalc'het gant ar sokialourion, pa vez kinniget d'ar maouezed paour feurmiñ o c'hof evit dougen bugale ar maouezed pinvidik hag en em c'houlenn a ra ha dleout a ra un den a gleiz bezañ a-du gant-se dre mard eo a gleiz, ha fraoulañ¹² da vedalenn al *Légion d'Honneur* roet gant ar prezidant gall da Pierre Bergé, heñvelreviad brudet, an hini na gav ket diforc'h, evit ur vaouez, feurmiñ he c'hof evit ur GPA pe feurmiñ he brec'h evit labourat en ur greantti. Sabatuet eo dirak an netraelouriezh o ren e meur a zamani eus an arz hag eus ar sevenadur : romantoù ha filmoù gant istor ebet enno, taolennoù livet gant ur c'harrez du e-barzh unan gwenn, pladennoù sonerezh gant sioulder hepken, kizelladurioù doare Anish Kapoor e kastell Versailles... Kenderc'het he deus hor sevenadurezh ilizoù-meur, abadtiou, kestell hollgenedus a-vil-vern, hogen en hon amzer ne zeuer ket a-benn da c'hourfennañ ar *Sagrada Família*, iliz-veur Barcelona, oberenn Antoni Gaudi, pa vez savet e c'hwec'h miz ur

gourvarc'had gant e holl derkadurioù. Ne vez ket diaezet Michel Onfray oc'h haeriñ ez eo kristen hor sevenadurezh europat gant he miliadoù a ilizoù-meur hag he miliadoù a abadtiou a c'holo Europa a-bezh abaoe ar Grennamzer, ha gant ur begad godiserezh en e gomzoù e lavar : "Hag ez eo un dizouead henn lavar deoc'h !" N'eo ket souezhus goude se e vefe rebechet ouzh Michel Onfray ruilhal evit Marine Le Pen hag an FN ha ma vez distaolet gant an tu kleiz gall ha kunujennet gant Manuel Valls.

Ar gendruvez e servij ar moederezh¹³

Da heul diskleriadenn c'hilac'harus an dihepkoradus¹⁴ BHL (Bernard Henri Levy) a-zivout Aylan, ar bugel bihan siriatic, kavet marv war draezhenn Bodrum e Turkia, beuzet war-lerc'h peñse ar vag en doa kemeret gant e dud evit tizhout Europa, n'en deus ket termet Michel Onfray, pedet war bladell skinwel BFMTV, d'an 3 a viz Gwengolo, da ober mezh outañ hag e damall da vezañ kiriek eus e varv, eñv hag a zo aet gant Sarkozy ha binnigadenn Hollande warno, da blantañ ar brezel e Libia hag e Siria. Azonus¹⁵ eus ar *sida* bredel ma-z eo tizhet hor c'hevredigezh kornogat ez eo bet ar gobidell-mañ : ur bugel a hañvale kousket war an draezhenn e Turkia a oa marv e gwirionez, beuzet war-lerc'h peñse ur vag ma oa enni gant e dad¹⁶. Luc'hskeudenn ar bugel marv he deus graet tro ar bed e berr amzer gant ar rouedoù sokial, ha setu ar bed a-bezh, ar bed kornogat dreist-holl, fromet mik gant ar skeudenn-se, hag ar bolitikourion, an eskibion (an Ao. Di Falco gant e lizher "*J'ai honte*"), tud ar meziennoù, hag all... da skuilhañ daerou war ar paourkaezh bugel marv, en ur c'houlavarout e oa kiriek an Europiz d'e varv, hag o haeriñ e c'hellfe marteze ar marvantr-se¹⁷ kendrec'hiñ an Europiz da zigeriñ brasoc'h dorioù o broioù evit degemer brokusoc'h repuidi ar Reter-Nesañ a dec'h diouzh ar brezel. Iskis eo ersav an dud : kantadoù bugel, dreist-holl kristen, a zo bet drouklazhet gant djihadourion ar Stad Islamek,

¹³ Moederezh : *propagande*.

¹⁴ Dihepkoradus : *inévitabile*.

¹⁵ Azonus : *symptomatique*.

¹⁶ Dizoloet eo bet gant ar « *Wall Street Journal* » ne dec'he ket an tad dirak ar brezel, bevañ a rae e Turkia abaoe tri bloaz, ha fellout a rae dezhañ mont da Europa evit adaozañ e zent. Daoust hag un anzavadenn a vo graet gant an holl veziennoù, hag ur goulenn digarez diouzh o ferzh evit ar siklezon-se ? Da c'houde ez eus bet keal eus ul luc'hskeudenn trafiket, hag eus an tad a vefe un tremener, gwir pe gaou ? It da c'houzout !.

¹⁷ Marvantr : *drame*

⁹ Kiier : liester « *ki* » e brezhoneg Gwenrann ha e Kemperle ivez.

¹⁰ Alvez : *cosmos*.

¹¹ Diabezh : *la totalité*.

¹² Fraoulañ : *applaudir*.

n'eo ket bet graet hevelep firbouch evito ; 220.000 bugel a vez lazhet e kof o mammoù, bep bloaz er C'hwec'hkogn, hag heñvel eo e broioù all Europa : piv en deus leñvet war o c'horfoù marv bihan e-touez an dud vat-se ? Hini ebet ! Ha perak e vefe da Europa degemer an holl repuidi-se a zo muslimat an darn vrasañ anezho, daoust ha n'eus ket broioù muslimat all, pinvidik-mor, evel Arabia Saoudat hag Emirelezhioù ar Pleg-mor persek, evit o degemer ? Eus an hevelep gouenn ez int, an hevelep relijion o deus, an hevelep stuzegezh, an hevelep boazioù bouedel... Hervez ar gelaouenn alamanek *Frankfurter Allgemeine Zeitung* eus an 9 Gwengolo a veneg ar gelaouenn libanat *Al Diyar* ne fell ket da Arabia Saoudat degemer repuidi war he ziriad hogen e kinnig adeiladiñ 200 moskeenn en Alamagn evit ar repuidi. Sklaer e hañval he c'hoari, ne gav ket deoc'h ?

Renerion Europa tizhet gant ar sida bredel pe mevelion ar vedelouriezh ?

Bez' ez eus un dislavar etre pobloù Europa hag o renerion. Muioc'h eget hanterkant dre gant eus ar boblañs a zo a-enep degemer repuidi ar Reter-Nesañ (alouberion vuslimat¹⁸ evit 95% anezho ha djihadourion en o zouez), hogen holl renerion Europa, lakaet a-gostez an Hungariad Viktor Orbán ha renerion Polonia, Tchekia, Slovakia, a zo a-du evit degemer ar repuidi. Ganto e vez aroueliet¹⁹ ar gweredoù²⁰, tamm ebet an arbennoù²¹. Angela Merkel, p'he deus gweladennet kamp-degemer ar repuidi e Heidenau, oc'h ersaviñ²² evel ur barreziadez eus ar Sikour Katolik leun a gendruer, he deus kendaonet an estrengasaouriezh a rene eno hervezi, ha goulennet e vefe degemeret an holl repuidi. Kreñvaet eo bet c'hoazh he mennozh pa voe kavet ur seikont bennak a zirgeleion²³ marv en ur sammorell²⁴ war ur gourhent en Aostria, hep terc'hel kont eus an dremenerion divorc'hed a rastell arc'hant e-leizh gant an trafik-se. An disoc'h a voe kerkent miliadoù a zirgeleion degouezhet betek Budapest a felle dezho kemer an tren evit mont da Alamagn, oc'h hedata : Merkel ! Merkel ! Germany ! Germany

¹⁸ Henn diskouezet o deus o tremen dre Serbia hag Hungaria. Disteurel a raent boued ar Groaz Ruz roet dezho gant soudarded dre ma ne oa ket "halal".

¹⁹ Aroueliet : *soigné*.

²⁰ Gweredoù : *les effets*.

²¹ Arbennoù : *les causes*.

²² Ersaviñ : *réagir*.

²³ Dirgeleion : *des clandestins*.

²⁴ Sammorell : *camion*.

! Hogen ivez : *Allahu Akbar ! Allahu Akbar !* garm brezel djihadourion ar Stad Islamek pe re Al-Qaïda pa zic'houzougent Kristenion. Met dall e chom renerion Europa ha kalz a Europiz digristenaet evelto, na welont er Vuslimiz-se nemet tud evelto. Ne hañval ket bezañ disheñvel an traoù gant ar Pab Francisco a c'houlenn e vefe degemeret un tiegezh repuidi gant pep parrez katolik en Europa. Disoñjet en deus, e vo nav wech war zek, un tiegezh vuslimat. Neuze daoust ha soñjal a ra, e-giz Angela Merkel o tiskleriañ nevez 'zo e Bern (Swis) e vefe ur chañs evit avielañ an dud-se ? Douetañs am eus. Krediñ a rafen kentoc'h, evel an Aotrou'n eskob Laszlo Kiss-Rigó, atebeg katolik Szeged e kreisteiz Hungaria, ur rannvro dre belec'h ez eo tremenet degadoù miliadoù alouber e kerzh ar sizhunvezhioù diwezhañ : "N'int ket repuidi, un alouberezh ez eo. Dont a reont o c'harmiñ "Allahu Akbar", fellout a ra dezho hon aloubiñ. E gwirionez ez eo ur begozh grevus evit talvoudoù kristen ha hollveziadel hor c'hevandir", hor gouzav a ra. (lennet er "Courrier International", 9/9/2015, hervez ar "Washington Post"). Emañ Angela Merkel oc'h adc'hoari roll Dahud a zigoras skluzioù a wareze keoded Ker-Iz e Breizh, diouzh dourioù ar mor hag a veuzas anezhi. Hag e roll St Gwenole hon eus bet Viktor Orbán pe Thilo Sarrazin, an Alaman sokial-demokrat, a lakae e genvroiz war ziwall dirak un islamidigezh eus o bro en ul levr skrivet gantañ e 2010 ? Da c'houde bezañ digoret ar skluzioù e welas Angela ar gwallreuz he doa devoudet : serriñ a reas ar skluzioù, met re ziwezhat, beuzet e oa Kêr-Iz-Europa.

An diskoulm

Koulskoude ne vefe ket diaes kavout buan an diskoulm : perak e tec'h diouzh o broioù ar repuidi-se ? Dre ma-z eus ar brezel en o broioù, a lavarer deomp ! Ha piv eo an enebour pennañ : ar Stad Islamek gant an holl djihadourion o tont eus ar bed a-bezh o vrezeliñ ganti. N'eus ket a Vuslimiz didaer²⁵ evel ma lavar an Amerikaned ha politikerion europat evel an arlevier gall F. Hollande, a fell dezho bepred diskar Bachar Al-Assad. Prezidant Siria eo bepred Bachar Al-Assad ha penn an armeoù. Gantañ eo, dre ret, e tle bezañ kavet an diskoulm. Gant armeoù ar stadoù europat ivez peogwir ez omp aloubet gant miliadoù a repuidi a zistabilo hor

²⁵ Didaer : *modéré*.

c'hevandir a-benn nemeur mar ne vez graet netra. Ur wech distrujet ar Stad Islamek e c'hellfe ar repuidi distreiñ d'ho bro. hogen daoust ha se eo pezh a fell d'an Amerikaned dre vras, met dreist-holl d'ar vedelourion a ra al lezenn e New York ha Washington, hag emañ renerion Europa o lakizion feal. N'on ket sur ! Neuze, ez omp kollet ? N'omp ket ! Mar gouezomp skarzhañ kuit hor mesaerion fall, hag o c'huzulierion yudas evel BHL pe Jacques Attali a gav dezhañ, evel Bernard Stasi en e

amzer, ez eo an alouberezh-se, ur chañs evit Europa !

Diwar dremen e c'hellomp merkañ ez eus un dra ha ne c'hello gwech ebet ober repuidi muslimat Siria pe Irak : ez eo diskoulmañ enkadenn ar moc'h, e kenkaz e vefe mennozh F. Hollande, rak ne fell ket dezho debriñ kig moc'h. Haram eo ! Ur brouenn hon eus bet pa zistaole ar repuidi ar boued roet dezho rak hervezo ne oa ket halal.

Donwal Gwenvenez

Hep tiegezhioù brezhonek, Brezhoneg ebet

Souezhet a-walc'h on bet o lenn div wech diouzh renk atersadennoù ouzh Tangi Louarn e niverennoù diwezhañ hor sizhunieg "YA !". En em ziskouez a ra betek re bezañ ur seurt den fur, ur stourmer-skouer evit ar rummad yaouankoc'h. An den-mañ a skeudenn mat padal, d'am soñj, rummad 68 en Emsav, da lavarout eo un den stummet en un tiegezh kristen ha troet d'ar gleizelouriezh abaoe evit abegoù na zispleg ket en e atersadennoù, siwazh. Ur fed eo en deus ar rummad-se dilezet ivez ar vroadelouriezh hengounel evit bezañ gwelet gwelloc'h, me laka, ha gellout evel-se degemer skoaziadoù a-berzh ar strollezhioù foran.

Souezhet on bet, ya, evel prezidant Emglev An Tiegezhioù, ur gevredigezh bet diazezet gant e dad e-unan, Alan al Louarn gant div frazenn vihan en atersadennoù-se, a ra dave d'ar ret ma-z eo deomp sevel tiegezhioù brezhonek ma fell deomp e padfe hor yezh, ha kement-se war verr dermen.

A-du a-grenn on gantañ : den ne vo souezhet ! Pezh a fell din merkañ eo ne veze pouezet morse war ar poent hollbouezus-se, diziouerus : evit an den-mañ bet ganet e-barzh unan eus an 10 familh o deus savet o bugale e kêr e brezhoneg er bloavezhioù 50-70 ez eo anat moarvat an drase : ret eo da bep stourmer sevel e diegezh e brezhoneg. Tri mil anat eo. Mod all e tro ar yezh d'ur stultenn bennak, mat evit ar skolioù divyezhek hag ar gouelioù *breizhou*... Evit un den hag e rummad-tud eus 68, hiziv war o leve, e oa moarvat ken anat retvezh an tiegezhioù en ur gevredigezh ma ne oa ket ezhomm komz eus se. Hogen abaoe 50 vloaz ez eo bet diskaret da vat ar gevredigezh hengounel brezhonek – a oa ivez a spered kristen, da

lavarout eo o souten ensavadur ar briedelezh hag an Tiegezh - hag e rummad, gant ar frankiz revel, ar "stourm evit an ingalded revel", "frankiz ar merc'hed", an torr-dimezi, ar bilulenn, ar sioc'hanañ – a ziskar ur gêr evel Lesneven bep bloaz e Breizh ! –, ha kant traoù all, an dimezi etre tud heñvel o rev da skouer, ha warc'hoazh vintin ar GPA hag an eutanaziezh, n'en deus ket merzet c'hoazh ar rummad-se eta, ez eo int-i o deus diskaret ensavadur an tiegezh, un ensavadur a zo padal kellig diazez, dizioueradus, ar gevredigezh. Ur c'hellig en deus aotreet d'e rummad digeriñ ar skolioù Diwan kentañ en anv "*frankiz an tiegezhioù da sevel o bugale evel ma kavont mat !*"

Pet familh brezhonek gwirion zo e Breizh hiziv an deiz avat ? 100 ? Ne gredan ket. Marteze 50 ? Nann n'eus ket ! Beuzet omp gant ar galleg ha gwelout a ran nebeut a c'hopriddi eus an tri roudad kelenn o vont e brezhoneg ouzh o fried, pe ouzh o far, hag ouzh o bugale... E bro Landerne n'eus ket 5 familh. Ha 250 bugel bennak skoliataet en ur skol divyezhek abaoe ur pennad mat, da lavarout eo war dro 1000 bugel o deus resevet ur stummadur betek ar CM2. Difrouezh a-grenn eo eta evit krouiñ gwir familhoù brezhonek. Abegoù all a zo (an divroerezh...). Ur stadadenn n'eo ken ! Me hag a zo eus ar rummad war-lerc'h 68, dreistvevad diouzh an holl lezennoù-se eus an Ankou am eus meneget uheloc'h, a zo laouen o klevout ERFIN un den eus rummad 68 ober anv (hep pouezañ a-walc'h koulskoude) eus pouezusted ar familhoù. Ur yezh a vez desket en ur familh, da gentañ holl. Ret eo gwiadañ darempredoù etre ar familhoù brezhonek ma teuio ar yezh da vezañ ur benveg naturel a zarempredoù.

Ouzhpennañ a ran dichek e rankomp treiñ kein a-grenn ouzh ar patrom gall ha frankvasonek a zo evit diskar ar familh evel ensavadur. An diwezhañ ramparzh e-tal hollveliegezh ar Stad ez eo ar familh. Ret eo deomp bezañ mennet a-walc'h er c'hontrol da ginnig d'ar Vretoned ur patrom kevredigezhel all : sevel familhoù kreñv (degemer bugale er bed o nac'h en em unaniñ dre liammoù sakr ha didorrus ar briedelezh a zo un torfed ouzh ar vugale o deus ar gwir, o c'heneh, da gaout pep a familh sur ha stabil), sevel tiegezhioù niverus ar vugale enno (rak ur yezh a vez desket gant ar vugale o c'hoari kenetrezo, kalz muioc'h eget pa vez implijet dre heg gant o zud), ha dreist-holl tiegezhioù karantezus, e-lec'h e vez brav bevañ, kreskiñ ha resev donezon ar garantez-vro ivez, a roio an abegoù sonn da virout ar yezh a zougfe an talvoudegezhioù-se. Mab e dad eo Tangi. Ar garantez evit ar vro hag ar yezh en deus resevet en e diegezh : natur-tre eo, ha respontet en deus d'ar c'halvadenn-se.

Gouzout a ran, e vo lennerion o kunujenniñ ac'hanon o lenn kement-se. Hogen ouzhpenn bezañ un hent sur evit hor yezh, piv a c'hell nac'h an holl gwirionezioù-mañ ? Petra o defe c'hoant da ginnig neuze ? Klenkañ dazont hor yezh e stourm ar renkadoù evel ma reas Skol An Emsav e 1972 gant ar Joint Français ??? N'eo ket sirius, seul vui ma-z eo echu an aotrouniezh speredel "a gleiz" abaoe ar Manif evit an Holl Bremañ ez eo poent da valañsoù horolaj direizhet 68 mont war o c'hiz, anzav ez eo ar gleizelouriezh ur c'hwitadenn. Tangi Louarn en deus meneget ar familh : mat eo, hogen n'eo ket trawalc'h, ret e vefe displegañ ar gwir zispac'h a empleg an dra-se. Se am eus kroget da zisplegañ oc'h ober meneg eus kevredigezh an Ankou a zo ganet diwar 68, ur brizhdispac'h lu a c'heller berriñ gant a dro-lavar hudur ha faos "Pep

hini zo libr gant e damm kig". O 'dispac'h' a zo troet da hinniennelouriezh, na mui na maez, ha devoudet eo da ziskaridigezh frammoù ar gevredigezh : ar familh da gentañ penn. Lazhet o deus o zad eta. Ret eo lavarout hep mezh ez eo mirelour dre natur un emsav broadel evel hon hini : mirout hon istor, hor gwirizioù, hor yezh, ha dre se gwareziñ ar familh da skouer, ar relijion ivez. Paour kaezh stourmerion a gleiz a rank bezañ skizofrenek pa gendaolont da ziskar ar familh a zo al lec'h ma vez treuzkaset o hennadelezh d'an dud !

Nann n'eur ket libr gant ar frankizelouriezh c'hwec'hgonteizhat a zo koulz ha netraouriezh. Ar gwir frankiz evidomp Bretoned a zo en em reiñ d'hor bro. Hag hor bro a zo da gentañ hon tiegezh. Hor buhez-pemdez fetis. Hollad an holl diegezhioù brezhonek a ya d'ober hor c'humuniezh, egin ar Vreizh vrezhonek a hiraezhomp dezhi, oc'h adskoulmañ gant linenn istorel Breizh. Bez hon eus d'en em reiñ bemdez-doue da savedigezh hor familhoù brezhonek diwar en em reiñ penn-da-benn da evurusted hon tammig tiegezhioù. Ha ma vezomp dekmiliadoù oc'h ober, e vevo hor yezh ha Spered ar Vro, kalz suroc'h eget o kestral araokadenoù bresk ha dibad er servijoù publik (Radio, TV, SNCF, skolioù...)... pezh ne dalv ket ne ranker ket stourm "war an holl dachennoù" evel ma lavar Anjela Duval. Met kreñvlec'h diazez ha kreizik-kreiz hor buhez, reizhabegadur hor stourm eo an tiegezh.

Ret eo din anzav ez eo gwall vresk *Emglev An Tiegezhioù* hag en em c'houlennan perak ez eus ken nebeut a dud e Breizh a fell dezho sevel liammoù etre o ziegezhioù d'o sikour da ober er gêr gant ar yezh, e karantez Doue hag ar Vro.

Tepod Gwilhmod

Troidigezh ar Bibl Santel 2/2

Kudennoù en-dro da droidigezh "Ar Bibl Santel"

Em fennad a-raok an ehanoù em boa kinniget an droerien o deus labouret dindan renerezh Maodez Glanndour. Emaon o vont da daolennañ bremañ ar c'hudennoù a zo bet ranket skarrañ en ur skriverezañ, skannañ, strobañ, keñveriañ ouzh al latin an holl dielloù a ya d'ober "Ar Bibl Santel".

E-keñver reizhskrivadur zoken, ha setu ma c'hellfe Sarpant-Mor ar skritur diskouez e fri adarre.

Ar stummoù anavezetañ hon eus dibabet, ha n'eo ket bepred ar re hor befe karet dibab. Lod a ra gant al liester "-ion" pe gant "dimp", "ganimp", stummoù an amzer dremenet e -fot pe -fet zoken, ha stummoù all, pelloc'h diouzh stumm-skrivañ *Imbourc'h* hag emglev 1941... Gant ar verb gouzout da skouer ez eus kalz a stummoù : "N'oaran ket", "ne ouezan ket", e kichen "n'ouzon ket". Maodez Glanndour e-unan a zegas stummoù tregeriek en e droidigezhioù, ha biskoazh n'en doa degemeret, da skouer, "Marv" gant ur "v", siwazh. Anat eo d'an holl memestra ne

c'heller ket kinnig bep tro meur a stumm, un dibab a zo bet graet hogen pep hini, dreist-holl pa vez o lenn en ambon evit an holl, a rank ober gant ar stumm a gavo ar furañ.

Kudennoù war-dro treuzskrivadur anvioù divoutin ar Bibl.

E niv. 16-17 e gelaouenn Studi hag Ober, e 1972, e ro Maodez Glanndour pennaennoù e zibaboù war boent an anvioù divoutin er Bibl. Berr-ha-berr e kav poellekoc'h ober gant an anv-divoutin er yezh orin, kentoc'h eget ober gant ar stummoù boas, a zo alies stummoù gresianek pe stummoù diwar ar galleg. Soñjal a ra deomp n'eo ket fur pa-z eo diaesoc'h alies distagañ un “Y” e penn ar gerioù evel evit Yob. Peurvuiañ omp chomet gant ur “J”.

Abaoe, e 2001, ez eo bet embannet testennoù gant Roma war an divoud. Ha setu ma sav a-enep dibaboù Maodez Glanndour pa c'houlenn bremañ Roma e vefe degemeret an anvioù divoutin eus ar Bibl a zo gwrizennet mat er yezh, ha goude-se neuze kemer ar stumm a gaver en destenn latin kefridiel, an Nova-Vulgata, ha n'eo ket klask penaos e oant gant an dud a zouge an anvioù-se. Degouezh “An Tour-Tan” a zo da sellout evel un arnod a-ziforc'h avat : a-youl gaer en devoa dibabet Pêr Ar Gall chom hep skrivañ brezhoneg aes evit bezañ lennet e-pad al lidoù, pergen o tibab treiñ ger-ha-ger, hag ivez pa reste an anvioù divoutin evel ma vezent en hebraeg. War ar poent diwezhañ-mañ ez implijas Maodez Glanndour un dorn-levr bet embannet evit ar wech kentañ e 1978 : “*Dictionnaire des noms propres de la Bible*” e ti DDB – Le Cerf, ma kaver ennañ evit pep anv divoutin eus ar Bibl, ar stummoù hebraek, gresianek, latin, hag all. Evit gwir eta ez eo eeunoc'h pezh a c'houlenn Roma eta : mont da heul al latin. Dre se ez eo bet divizet ganeomp reolennoù 'zo :

An -s gresianek a vo skrivet -s hiviziken peurvuiañ eta hervez ar pezh a erbed Maodez Glanndour e unan en e levr “Notennoù a Batrologiezh” Imbourc'h 110 p. 1981. Nemedennoù hon eus dalc'het evelkent evit anvioù 'zo, anavezet holl gant ur -z : Moizez, Lukaz, Herodez, Kaifaz. Tu a vefe da skrivañ “Luka^s” hogen moarvat n'eo ket fur dre ma vezer boas dre-holl ouzh ar -z. Pep ger en deus ur c'hevala istorek, a c'hell bezañ faziek met na c'heller ket reizhañ anez dispac'hañ un dachenn gwall vresk endeo.

Ar son -u e latin a rank bezañ distaget -ou. Ac'hano : Allelouia, Samouel, Rout, Barouk. Dalc'het hon eus evelkent Judit, Lukaz.

Ar c'hensonnennoù -ch e gresianeg a ya da -c'h evidomp, hogen ar -ch latin a ya da -k. Kavet hon eus furoc'h heuliañ al latin evel ma c'houlenn Roma : Pentateuk, Melkisedek, Barouk, Malakias...

An “T” latin hon eus treuzskrivet “J” peurvuiañ : Jozef, Jezuzalem, Bro-Juda, Judas... Ar stummoù-se

a zo “poblek” dreist-holl en abeg da levezon ar galleg e gwirionez avat !

Penaos e c'houlenn Roma e ranker treiñ ar Bibl ?

Berr-ha-berr, e c'hourc'hemenn Roma e rank ar Biblioù a vo anavezet hiviziken gant an Iliz katolik bezañ Biblioù evit al lidoù, a rank bezañ gwir-droidigezhioù ha n'eo ket azasaet evit ur Bobl dizesk²⁶.

Ret eo treiñ an testennoù evel m'emaint²⁷, ha n'eo ket ober gant yezh treut an *terminals speakers*. War ar poent-mañ e oa ar gwir gant Maodez Glanndour, pa droas diouzh ar gresianeg, yezh ar Seikont, ha n'eo ket diwar ar galleg pe gant ur spered awenet gant brizh-spered Vatikan II, troidigezhioù laosk a-wechoù, hogen komprenusoc'h gant an dud, hervez ar mennozhioù a veze d'ar mare-se.

Dizemlev 1969 a zo skarret.

Kudenn ar rendael etre Kemper ha Beleien Dreger a zo skarret mat da vat eta :

- Kemper a rebeche ouzh Beleien Dreger ur yezh re bell diouzh ar bobl, re ouziek, re skiantel. Roma he deus respontet e 2002 e oa ret treiñ an testennoù evel m'emaint ha diouzh an henyezhoù.

- Beleien Dreger a rebeche ouzh Kemper implij anvioù divoutin ha n'int ket ar stummoù reizh hervez

²⁶ ²⁶Etre daou ziazezer ar gelaouenn « Studi ha Ober » e 1938, Maodez Glanndour ha Pêr-Yann Nedeleg, e tarzhas ur breud kalet da heul embannadur an Testamant Nevez gant Al Liamm hag a skeudenn mat c'hwitadenn ar gomision etreeskoptiel d'ar mareoù-se da ginnig ul levr-oferenñ hepken d'ar vrezhonegerien. Lenn « Semaine religieuse de Quimper et de Léon », N°4910 31 octobre 1969 p. 617 ha respont Maodez Glanndour N° 4213, 12 Décembre 1969 a zo en linenn war lec'hienn levraoueg eskobiezh Kemper ha Leon.

²⁷CONGRÉGATION POUR LE CULTE DIVIN ET LA DISCIPLINE DES SACREMENTS .- DE L'USAGE DES LANGUES VERNACULAIRES DANS L'ÉDITION DES LIVRES DE LA LITURGIE ROMAINE .- CINQUIÈME INSTRUCTION .- "POUR LA CORRECTE APPLICATION DE LA CONSTITUTION SUR LA SAINTE LITURGIE".- (Const. art. 36) Rome 2001). Lenn a reer a skouer : (pennad 20) « Il importe que toute adaptation au caractère propre et du génie des diverses langues vernaculaires soit réalisée sobrement et avec prudence”. Treiñ eo a zo d'ober ha n'eo ket kinnig perifrzennoù pe heñveladurioù pell diouzh an destenn hogen sañset tostoc'h ouzh « spered ar yezh », pezh a venne ar chaloni Nedeleg ober (lenn notenn da heul).(pennad 23) "23. Dans les traductions des textes de composition ecclésiastique, même s'il est utile d'examiner les sources de ces textes, et de recourir à ces instruments fournis par l'histoire et les autres sciences, il faut néanmoins toujours que ce soit le **texte de l'édition typique latine**, qui soit traduit chaque fois que, dans le texte biblique ou liturgique, on se sert de mots venant d'autres langues anciennes (comme par exemple, les mots Alleluia et Amen, les mots araméens contenus dans le Nouveau Testament, (...), sans compter les **nombreux noms propres**), il faut examiner s'il convient de **les conserver tels quels** dans une nouvelle traduction en langue vernaculaire, au moins comme une possibilité parmi d'autres. **Bien plus, le respect attentif du texte original** imposera même parfois que l'on procède de cette manière.”

ar studioù biblek. Roma en deus respontet war se ivez oc'h aliañ kemer ar stummoù anavezet gant ar Bobl, evel “Izaïas”, “Moïzez”, hag evit an anvioù divoutin all, degemer ar stumm a gaver er Bibl e latin. Re bell en doa kaset Maodez Glanndour e studioù²⁸. Gwelloc'h ober gant Izaïas eta eget gant Izaïa, zoken ma-z eo an -s se merk ar gresianek, ur yezh n'anaveze ket Izaïas koulskoude ! Pezh a gont forzh penaos en defe lavaret Youenn Olier a gav din, n'eo ket bezañ reizh atav, met ma fazier, hen ober holl a-gevret ! Neuze n'eo ket mui fazioù peogwir e ra holl ar fazi. Amañ ez eo un afer a voaz dreist-holl.

Ha bremañ ?

E miz Kerzu 2014 ez eus bet moulllet embannadur prevez ur Bibl gant M. Dardare, hogen fazioù koukouk a gaver stank ha re all grevusoc'h... dre ma ne oar ket ar yezh ! Oberiant-tre eo an den, avat. Skoazellet en deus kalz ar gomision etreeskoptiel evit moullañ ul Levr-Oferenn er bloavezhioù tremenet.

Ar Bibl Santel a gaver war lec'hienn EAT a zo mat bremañ da gas da Roma evit tapout ur “*recognitio*” eus ur Bibl katolik evit al liderezh e brezhoneg. Ur wech degemeret gant Roma, neuze e vije tennet diouti an holl destennoù evit al liderezh.

Skrivet hon eus da eskob Sant Brieg nevez 'zo, ha kelaouet eskopti Kemper eus doare “Bibl Dardare”, leun a fazioù. Respontet o deus deomp hegarat, ha fiziañs hor boa e vije gellet kas ABS da Roma ha kaout a-benn ar fin ur Bibl katolik kefridiel evit ar brezhoneg.

Bezeta pe vezet, abaoe 2012, tri bloaz 'zo, evit kas da benn mat ar raktres-se eus ur Bibl klok ha katolik en hor yezh, en deus bizskrivet hor bodad diabarzh eus EAT, “Bodad Ar Bibl Santel”, 700 pajennad troidigezhioù dizembann eus ar Bibl diwar zorn Maodez Glanndour hag e skipailh. Adkavet hor boa al labourioù-se e KDSK Gwened tra ma oant bet dianket war a seblant gant dielloù eskopti Sant Brieg, daoust ma touge ar braz eus an dielloù peb a “*imprimatur*” kefridiel a-berzh an eskopti.

A-dra sur e klot gwelloc'h an destenn hon eus bremañ a-drugarez da labour Maodez Glanndour hag e skipailh gant ar pezh a c'houlenn Roma (da lavarout eo un droidigezh a dost). Job Lec'hvien, Doue d'e bardono, en doa asantet erlerc'hiañ testenn “An Tour-Tan” gant dornskridoù pennañ Maodez Glanndour. Kement-se, a zo bet diaes dezhañ ober, sur a-walc'h, hogen kalz aesoc'h eo ober, pa c'heller, gant testennoù evel-se, troet diwar an destenn goshañ, gresianeg sant Jerom, eget ober gant ar ger-ha-ger eus an destenn hebraek koshañ deuet betek ennomp hag a zo nevesoc'h, eus an trede kantved goude Hor Salver : Bibl “An Tour-Tan”.

²⁸Sellout uheloc'h : niv. 16-17 Studi hag Ober 1972, Roma n'eo ket ali gant M.G. eta.

Bez e c'heller mont d'hol lec'hienn a-benn bremañ evit lenn ar Bibl, a vez gwellaet bemdez ouzh : <https://emglev.wordpress.com/bodad-ar-bibl-santel/> .

Karout a rafemp kaout kenlabourien niverus dre internet evit ouzhpennañ notennoù e traoñ pajennoù ar Bibl. Ul labour kopiañ n'eo ken !... Klask a reomp ivez unan a c'hellfe fardañ un nebeut kartennoù eus Israel. A-hent-all, daoust ma-z eo sur-tre brezhoneg hor barzh ha skrivagner Maodez Glanndour e c'hell c'hoazh bezañ gwellaet arroudoù 'zo, gant ma vo sachet hon evezh war boent pe boent, evel-just. Da skouer hon eus adwelet an holl arroudoù ma kavet “kantikoù” er Bibl, ha tennet hor mad eus an troidigezhioù a oa bet graet evit al liderezh e levr “Pedenn an Iliz” e 1977, lod gant Maodez Glanndour e-unan, pe neuze gant Job Lec'hvien.

Advoullet e oa bet al levr prizius-se e 1999, ar pezh a ziskouez ez eo diwanet e Breizh ur badagig a dud a bed gant pedennoù ar Brevial, gant “Liderezh an Eurioù”. Da heul, gant Imbourc'h, a-drugarez da zornskridoù Klerg war an Tadoù eus an Iliz en doa gellet Paol Kalvez kinnig daouzek levrenn Ofis al Lennadennoù²⁹ hag e 2009 e oa bet embannet kentañ levrenn “Liderezh an Eurioù”. Abaoe eo bet echuet an eil levrenn eus ar “Brevial”-se, Brevial Vatikan II, hag emaoomp gant an hanter eus an trede levrenn. Ar peder levrenn a ya d'ober levr-pediñ kefridiel an Iliz katolik hag e droomp diwar al latin, da lavarout eo tost da 8000 pajennad. Ar Bibl Santel nevez eo a servij hiviziken er mell labour-se. Evel-se e tiwan tamm-ha-tamm en hor yezh ur wir yezh a bedenn hag a liderezh !

Klozadur

D'hor soñj, a-drugarez da resisadurioù Roma e 2002 e rankfe bremañ an div gostezenn bezañ unanet endro. Siwazh n'eo ket soñj Hervé Queindec, beleg, kañseller eskobiezh Kemper bet lakaet e karg eus ar gomision etre-eskoptiel daoust ma ne vestron ket ar brezhoneg, a zalc'h mort, daoust d'hon displegadurioù, da labourioù Kenvreuriez Ar Brezoneg, un aozadur eus e eskopti n'eus ken anezhi : dre se ne zegemero ket an Iliz ar Bibl kefridiel hon eus ezhomm anezhi.

Evit gwir e sav ur gudenn all : gant Jozef Lec'hvien ez eo aet da Anaon an holl saverien eus ar Bibl Santel nevez : n'hon eus graet, gant bodad ABS Emglev An Tiegezhioù, nemet ober ul labour aozañ : ral-tre hon eus ranket treiñ tammigoù hon-unan. Ha Roma a c'houlenn abaoe 2001 ma vefe savet evit an holl yezhoù troidigezhioù nevez eus ar Bibl, gant biblourion war an henezhoù. N'omp ket gouest : n'anavezomp nemet ur beleg brezhoneger yaouank e Roma a ren seurt studioù ha sur a-walc'h n'en devo ket amzer d'ober war-dro ur Bibl e brezhoneg.

²⁹Pourchas a c'heller c'hoazh anezho, 15 euro al levrenn e ti Imbourc'h. Lod levrennoù a zo diviet. Skrivañ din.

Neuze e vo hiviziken testennoù Kenvreuriez ar Brezoneg el levrioù-ofereñ hag e vo sellet gant an Iliz ouzh hol labour evel ur Bibl a seurt gant an TOB pe Bibl Jeruzalem ha nouspet bibl all a gaver en holl yezhoù. Evit ar brezhoneg, er XXI^{añ} kantved, ez eo poent deomp kaout ur Bibl a zoare. Kavout a ra deomp e rank hol labour c'hoari ur roll bennak en argerzh diorreadur ar yezh hag adempredur an

Emsav ouzh linenn istorel Breizh. Da vihanañ ez eo diziouerus da neb a fell dezhañ studiañ ar feiz, he donaat, ha pediñ an Aotrou Doue e yezh e galon, ma vo sevenet gwerzad anavezet ar Salm 66 : “Deoc'h, o Doue, Meuleudi an holl bobloù !”

Tepod Gwilhmod.

Ar Stad hag ar Poell

Bewech ma klevit ur c'heal bennak o treiñ da dro-lavar skornet, e c'hellit bezañ sur ne vez mui eztaolet netra speredek gantañ. Pe marteze e oa ur sotoni adal ar penn-kentañ, rak ar sotonioù en em gav en o aez en troioù-lavar skornet.

Abaoe bloavezhioù e klevan Braziliz a bep tu oc'h ober anv eus “dibezhiañ ar Stad”. D'ar c'hentañ gwel e seblantfe darn vrasañ kudennoù Brazil dont eus ur Stad re greñv hag ur gevredigezh keodedel re wan, ken e vez flastret homañ gant honnezh.

Deut eo a-benn *PT* (Framm al labourerion) da verniañ galloud forzh pegement e Brazil a-drugarez d'an *OAB*, (Urzh Alvokaded Brazil), d'ar *CNBB* (kevredad broadel eskibien Brazil) ha da viliadoù a aozadurioù maez gouarnamant, bet ganet an holl anezho eus intrudu kevredigezhel dieub, met ar rouedad hollek anezho a zo deut d'ober a-benn ar fin un doare Stad dam-ofisiel. Yann Vrazil a wel kement-se o c'hoarvezout hag e huch : “Ret dibezhiañ ar Stad !”

N'eo ket fall ar mennad, ur gudennig a chom avat : piv a zibezhio ar Stad ? Ar Stad hec'h-unan. Em zibezhiañ a ra, dre brevesaat. Ar prevesaat a grou ur rouedad mignoniezhioù prevez a astenno muioc'h c'hoazh galloud ar Stad - aet bremañ da zizanv, nann diskleriet hag hogos diweladus - betek poentoù distroañ ar vuhez kevredigezhel. Pep tra a c'hoarvez evel ma vez displeget e levr brudet ha talvoudus Bertrand De Jouvenel *Du Pouvoir: Histoire Naturelle de Sa Croissance* : atav e kresk ar Stad, greant e enebourion ar pezh a garint. Kreskiñ a ra en digreizennañ koulz hag er c'hreizennañ, kreskiñ a ra pa vez oberiant, kreskiñ a ra pa ne ra netra, kreskiñ a ra e-pad e gousk koulz hag e-pad e vuhez dihun.

Ar frankizourion ordinal a-hiziv, a adlavar galv-diwall José Ortega y Gasset, “Harz ar Stad, ar Stad an hini eo an dañjer brasañ!” a zo ar

wirionez ganto penn-da-benn er par-se, faziañ a galz a reont avat pa gredont n'eo diazezet kreskidigezh diharz ar Stad nemet war fedoù danvezel, evel bezañ an hini nemetañ aotreet da arverañ ar feulster pe da evezhiañ ar c'henwerzh.

Nann, nerzh meur ar Stad arnevez ne zeu ket diwar an traoù-se ; dont a ra eus un dra a zo bet komprenet gwelloc'h gant Hegel eget gant forzh piv all : Brasañ, luzietañ, klokañ krouadur poell mab-den eo ar Stad. Brasañ enkorfadur ar Poell eo.

E-keñver an aozadur stadel, zoken hollad an holl skiantoù n'eo nemet ur pourkaezh meskaj mennozhioù digenvez pe e chikan gant mennozhioù all.

Kaer zo da bep skiantenn bezañ kaer-tre ha peurunvan-tre enni hec'h unan, n'eus ket ha ne vo biken a zoare skiantel da genurzhiañ an holl skiantennoù.

Ur bureverezh hag un amaezhierzh, nemetken, a c'hall ebarzhiñ an holl skiantennoù-se en un unanad brasoc'h. Ar Stad, neuze. Ken gwir eo kement-se, ken ez eo ar berzh uhelañ ha klokañ evit ur gredenn skiantel bennak bezañ euvret gant ar Stad hag ebarzhet el lezennoù. A-us d'ar gumuniezh skiantel pe lennegel, ar Stad eo barner uhelañ ha diwezhañ holl gounidigezhioù mab-den.

A-enep da seurt boud, eo en aner e lavaro un armerzhour bennak eo gwelloc'h un armerzh frankizour eget unan stadel. Rak an armerzhouriezh n'eo nemet ur skiantenn e-touez re all, ha skiantenn ebet ne c'hall em lakaat uheloc'h eget hollad an holl skiantennoù, a zo azezet warno ar Poell, enkorfet er Stad.

E giz-se e teu ar Stad da vezañ e devoud ar barner uhelañ war bep tra, ha neket hepken war an traoù fiziet enni ez-ofisiel en he barnadurezh. Abalamour da se, an holl re a glask start digreskañ galloud ar Stad ne vezont doare ebet

da dizhout ar pal-se estreget dre ar Stad hec'h-unan, ken e vez bewech malet munut o mennadoù kaer gant mekanik ar poell stadel. Heñvel tra e Brazil hiziv : an holl re a glemm en abeg d'ar Stad damgomunour aloubus hag hollc'halloudus er vro-mañ, ne intentont hent ebet estreget hini ar breutadegoù er parlamant pe el lez-varn - e berr gomzoù, labour e diabarzh ar Stad.

Kement-se-holl a lak ar gevredigezhel keodedel da vezañ gwanoc'h-gwan ha dic'houestoc'h-dic'houest da stourm efedus. Ne vezo ket torret

ar c'helc'h-se keit ha ma ne vo ket disgwiriet unperc'henniez ar Stad e-sigur ar poell. En ur pennad da zont e tisplegin penaos kas da benn seurt labour-disgwiriañ.

Olavo de Carvalho

Brezhoneg gant **Ewan Delanoy**. Embannet evit ar wech kentañ e *Diário do Comércio*, dindan an titl *O Estado e a Razão*, niverenn ar 11 a viz Mezheven 2015.

Ha bez' ez out-te an hini a zle dont ?

Yann Vadezour ne gompren ket mui : “Daoust ha te eo an Hini a zo o tont ?” An Hini am eus embannet e zonedigezh, evel Barner ha Glanaer Israel ? E teñvalijenn e doullbac'h e sav ennañ diskredoni.

Sorc'hennet eo gant ur Mesiaz trec'her, ur Mesiaz galloudus a lakafe ar Wirionez hag ar Yonez da ziwan, ur Mesiaz brezelour, politikel, freuzer. Prezeget en doa donedigezh ur Barner spontus, heñvel ouzh ur c'houer, gant e vouc'hal o pilat ur wezenn difrouezh hag ouzh he stlepel en tan.

Yann ne gav ket dezhañ e vefe degouezhet Deiz klodus an Aotrou kemennet gant ar Brofeded. Yuzev evel ma oa, emañ war-c'hed eus ur Mesiaz glorius. Hogen netra a seurt se ! Unan all ez eo. Ouzhpenn-se, emañ-eñv e don e doullbac'h. En gortoz emañ da vezañ dieubet gantañ. A-walc'h eo gant an Aotrou Krist lavarout da gannaded Yann : “Sellit ! Setu va oberoù”. En-dro dezhañ, e pareer, e tasorc'her, eürus eo an dud keizh. Tro a ro Jezuz dezhañ da gompren ez eo deuet an Aotrou Doue, en e Vab, d'an holl dud e giz m'emaint, evel m'emaint. Ober a ra war dro ar re vallozhet, ar re zistaolet, ar re arlezekaet³⁰. Gwelet e vez da heul ar gisti pe an dailhanterion, o “kenlabourat” gant ar Romaned. Darempred en deus gant an holl. Mont a ra d'ar frikoioù. Bod a gav e tiez ar re cheuc'h. Debriñ a ra gant tud divalav o brud. Burzhudoù a ra evit tud dister, dic'hallus da gas war-raok ar Rouantelezh.

E-lec'h dirollañ war ar bec'herion, galloud kounnar an Aotrou, e tiskouez-Eñv piv eo an Aotrou-se, rak Eñv eo teneridigezh, kendruez an

Doue bev e-keñver a re a zo er baourentez pe er boan. E lec'h diskargañ reuz an Neñv war an dud, e vale en o zouez, dizrouk, dinoaz, eeun. E-lec'h folliñ, ober trouz, e c'halv d'ar gantroidigezh.

E lec'h lakaat da darzhañ spont ar finvezh diwezhañ, e kemer amzer. Daoust hag e vije un toueller, un hunvreer ? Yann Vadezour ne ouie ket e teue gant Jezuz, e lec'h Deiz-ar-Varn, amzervezh ar silvidigezh, an deneridigezh, ar gendruer, ar gantroidigezh... Kantvedoù evit reiñ tu d'ar c'halonou da gemm.

Hiziv an deiz, petra 'ta a c'hortozomp ? Kalz ne sellont mui etrezek Jezuz, evel pa vije un dra bet, un dra gourfennet. Peseurt kemm a zeu gant e zonedigezh? Hag efedus ez eo ? Gouzout a reomp ez eo Jezuz Mab an Doue Bev, a zo marvet, a zo dasorc'het hag emañ ganimp war an hent a ya d'an Tad.

Ha krediñ a reomp kement-se e gwirionez ? Ha bez' ez eo ar gwir-wirionez-se penndalc'hel hor buhez ? Ha bez' ez eo ar maen-korn a savomp warnañ hor buhez pe ar maen ma teukomp warnañ ?

Va buhez kristen, daoust ha n'eo ket un emglev bravik etre an Aotrou (hini va C'hredo) hag aotrounez all a sentan outo ? Jezuz, piv ez out-te ? Ret eo gouzout. Rak bez' ez eus aze ur dalc'h a vuhez pe a varv. Un dalc'h pe ur c'hraf, ur goulenn a laka e dalc'h ar garantez.

Marteze, e vije ennon emdouell a-zivout ar C'hrist. Fardet em eus ur C'hrist hag a ya din, hag a zo a du ganin. Dav eo eta reizhañ, resisaat ar skeudenn hon eus anezhañ.

E-lec'h bezañ ar Barner spontus o flastrañ ar bec'herion, ez a eus an eil kêriadenn d'eben, o

³⁰ Arlezekaet : *marginalisé*.

tigeriñ e zivrec'h d'an holl doanioù. Eñv eo an Doue a deneridigezh gouest da lezel an dreog da azviñ e-mesk ar gwinizh.

Servijer didrouz, ne sav ket e vouezh, ha ne dorr ket ar raosklenn mazaouet, ha ne lazh ket ar vouchenn a zivoged c'hoazh.

Skeudenn ar beurbourentez, emañ e kalon an holl boanioù ha kroazioù. Bez' ez eo Eñv, ur Mesiaz kollet e vrud hag abeg a zo da vezañ gwallskoueriet pa weler "an oan" oc'h en em lezel da vezañ kaset d'ar gigerezh.

Ne ra ket eta ar pezh a zo gortozet ganimp, ar pezh a fellfe dimp. Bez' ez eo ar pezh ez eo. Gortoz a ra. C'hoant en deus, hepken, bezañ

anavezet gant pep hini.

Ha pedet ez omp gantañ da vevañ eveltañ, evit ma vefe anavezet gant reoù all, dre hon oberoù-ni.

Mard eo e-giz-se ar Mestr, e giz-se e tle bezañ e ziskibl.

Ha bez' ez out Te an Hini a zle dont ? Ya, ar prouennoù a zo aze, tost tre. A walc'h eo klevout ha gwelout... ha mont da welout ar re o deus ur vuhez all, abalamour da Jezuz a Nazared.

Youenn Troal

Notennoù diwar an darvoudoù *gant Yann Maneguen*

Arabia Saoudat : iskis eo e vije bet ken prim Arabia Saoudat da vrezeliañ er Yemen gant armoù nevez fim-flamm pa ne gemer ket ur perzh a-zevri a-enep an Islamourion en tu all d'he harzoù en hanternoz he ziriad. Nac'h a ra war ar memes tro degemer muzulmiz o tivroañ diouzh Siria hag Irak ha kavout a ra mat ez afent kentoc'h da Europa gristen : kinnig a ra sevel 200 moskenn en Alamagn. Daoust ha ne 'z eus ket un emglev kuzh etrezo hag ar sponterion islamour ?

Ur sturlevr evit divroañ ent-dirgel da Europa dasparzhet e Turkia gant un ONG europat. War un draezhenn eus enezenn c'hresian *Lesbos* ez eo bet dizoloet gant restadennerion ar chadenn skinwel *Sky News* un dornlevr bihan a vez dasparzhet d'ar re a fell dezho divroañ e kuzh etrezek Europa. E-barzh e kaver korvigelloù, kartennoù, niverennoù pellgomz (Kroaz Ruz, HCR) ha kuzulioù evit treuziñ ent-dirgel³¹ Europa. Dasparzhet eo an dornlevr-mañ gant an ONG "w2eu" (evit "*Welcome to Europe*" - Degemer mat en Europa -), ankounac'haet e oa bet an dornlevr gant dirgeleion e-touez jiletlennoù-saveteiñ dilezet ha kanodoù-c'hwez toullet. Gelllet en deus ar c'helaouenner eus ar chadenn *Sky News* komz ouzh ur emyoulad³² eus "w2eu" en deus displeget dezhañ e tasparzhe e aozadur ar sturlevrioù-se evit ur bennozh-Doue e Turkia. E-touez an niverennoù pellgomz pourchaset e oa ul linenn-skoazell 24e/24 mar befe kudennoù er mor : karget e vo un emyouladez da c'hervel ar warded-aod gresian evit mont da sikour an dirgeleion. En Aostria emañ an emyouladez, ha servijer lec'hienn an ONG a zo en Alamagn. Bez' e red ar brud war ar genroued e vije bet kelliget sturlevr "w2eu" gant an "*Open Society Foundation*", a zo da George Soros,

³¹ Ent-dirgel : *clandestinement*.

³² Emyoulad : *un bénévole*.

ur miliardder amerikan a orin yuzev hungariat, en deus, ouzhpenn raktresoù all anzavet, an hini da ziskar Viktor Orbán en e vro orin. Gwir pe c'haou e ouezer ez eo George Soros, evel Jacques Attali an hini a gav ez eo an alouberezh-se ur chañs evit Europa, ur bedelour touet a fell dezhañ e vefe diskaret an harzoù etre ar broioù evit o freuzañ gwelloc'h. Aze e welomp ez omp gwerzhet en a-raok gant renerion pennañ Europa peogwir ne reont netra evit herzel ouzh trafikerezh an dremenerion. Ni keodedourion *lambda* e ouzomp an dra-se, int, kentoc'h reiz³³, gant an holl araezioù en o c'herz e tleont hen gouzout ivez ha zoken gwelloc'h egedomp, neuze perak ne reont netra ? Kenwallerion ez int pe tud didalvez a zo da vezañ erlec'hiet buan.

Alamagn : Anjela Merkel he deus nevez diskleriet e oa ur chañs an divroerien dibaper a zeu a gantmiliadoù en he bro (450.000 en ur ober eizh miz) evit o avielañ. Neuze e kred e teuio a-benn un Alamagn o koshaat divugel, na glask nemet an arc'hant, er c'hefridi n'eo ket deuet a-benn a visionerien er broioù-se abaoe keit-all ? Kentoc'h he deus ezhomm Alamagn a nerzh labour yaouank ha marc'had mat evit kenderc'hel da lakaat o armerzh da dreiñ : izel-mat eo ar feur dilabour eno.

Diforc'hañ-bugale : Kondaonet eo bet a zek mil euro kastiz (an hanter gant goursez) an Doktor Dor dre m'en doa roet chaosonoù babig hag ur vedalenn eus ar Werc'hez Vari d'ur vamm a oa war nes lazhañ he bugel en he c'hof.

Divroerien dibaper aralleuropat : Makedonia baour a ginnig degemer un darn anezho, hogen n'he deus resevet nemet... 9 goulenn. Alamagn binvidik a resev kantmiliadoù... Nebeut-tre a vaouezed hag a vugale 'zo en o zouez, hogen kentoc'h paotred

³³ Kentoc'h reiz : *à plus forte raison*.

yaouank leun a startijenn... Kalz anezho o deus graet ur chomadenn hir e Turkia. Kement-se holl a ziskouez anat ez int, an darn vras-tre anezho "Divroidi armerzhel" ha tamm ebet "politikel" daoust m'hel lavaront evit gellout troadañ e goudorenn toul-didoull *Schengen*.

Ar Gevredinad europat disrannet : Kreskiñ a ra niver ar Vreizhveuriz a-du da guitaat ar gevredinad. En em glevout a ra Hungaria, Tchekia, Slovakia ha Polonia evit enebiñ ouzh komision Vrusel (Junker) war boent ar c'hotaioù divroidi e vijent rediet da zegemer. Danmark a galeta he reoliadur evit o degemer, betek mirout ouzh trenioù 'zo o tont eus Alamgn da dremen war he ziriad. Gres hag Italia a zegemer bemdez divroidi e-leiz hep na tiskouezfe Europa kaout ur politikerezh boutin efedus da verañ ar yochadoù tud-se...

Ar Pab Frañsez : a ginnig d'ar Gristenien degemer an divroidi evel kristenien en anv o feiz kristen hogen an Iliz n'eo ket he roll lavarout d'ar Stadoù ar pezh a zo mat ober e degouezh-mañ. Gourbannañ a ra an Iliz a-hent-all ar gwir o deus ar pobloù a zegemer yoc'hadoù a dud estren da virout hennadelezh ar vro, hag an estrenien a rank degemer gizioù tud ar vro o degemer. Sant Paol a lavar : « Gant ar Romaned, gra evel ur Roman ».

Buhez hon Emglev

E **Bodadeg bloaz EAT** e miz Gouere eo bet danevellet hon obererezhioù abaoe bloaz : an embannadurioù (Diverradur katekiz an Iliz katolik, Kelc'h-lizher Frañsez « Sklerijenn ar feiz », Bandennoù treset Santez Tereza vihan), Kannadig Imbourc'h, lec'hienn EAT war ar genroued, Bodad ar Bibl ha Liderezh an Eurioù. Stadet eo bet adarre pegen diaes eo bodañ an izili o deus diegi da vont war an hentoù da gejañ an eil gant ar re all. A hent-all ez eus re nebeut a izili oberiant. Unan, un arzourez, a ginnig tresañ skeudennoùigoù deol da brofañ pa vez komunionoù da skouer, hogen daoust ha goulenn a savo evit an dra gaer-mañ ?

Izel-mat eo niver ar skouerennoù a zo bet gwerzhet eus al levrig bannoù treset "**Santez Tereza vihan**" a

Lisieux, 40 p. 12 euro franko. (E.A.T. K/greven 29800 Trelevenez). 20 euro evit div skouerenn.

Breuriezh Sant Erwan en em gavo d'ar sadorn kentañ a viz Here e presbital Brelevenez Lannuon. Prederiet e vo war an tiegezh peogwir e vo ur Sened war an Tiegezh o kregiñ e Roma. Pellgomz d'en em skrivañ : 0296480551.

Ho Anaon : tri brogarour kristen brezhoneger a zo aet da anaon er mizioù tremenet : ar beleg Jozef Lec'hvien e miz Gouhere, ar manac'h Marc Simon a Landevenneg e miz Eost, a rae war-dro al levraoueg brezhon, ha Youenn Yaouank kadoriad "Mignoned Feiz-ha-Breizh" e miz Gwengolo. Doue d'o fardono !

Tremenvan Job Lec'hvien : e penn kentañ miz Gouhere e oa bet lidet e Plaeraneg – gant un ugent bennak a veleien er chantele - obidoù person kozh Kergrist-Moelou, en doa labouret kement evit ar brezhoneg en Iliz, hep bezañ klevet alies siwazh. Dreist-holl e vo dalc'het eñvor anezhañ evit bezañ embannet an Testamant Kozh diouzh ar vammenn Hebraek gant e wenneien e-unan. E-touez izili fealañ hon Emglev ez eo bet. Doue d'e bardono ar stourmer kalonek-mañ.

Tro Breizh 2015 : nebeutoc'h a vrezhoneg a vez hogen bep bloaz e teu izili zo eus EAT d'ar birc'hirinadenn-se a oa ar bloaz-mañ etre Gwened ha Kemper. Anv a zo bet c'hoazh da aozañ ur c'hamp katekiz en hañvezh a zeu en eskopti Gwened. Karout a rafemp gouzout pet familh a zo dedennet gant ar c'hamp-se.

E miz Here da zont (24-25), **Gouel al levrioù**, e vo ur stalig gant EAT-Imbourc'h e Karaez. Manifestadeg a vo d'ar sadorn, ha d'ar sul e vo un oferenn en div yezh da 10 eur 30 en iliz-parrez.

Levrioù e doubl e levraoueg EAT : laouen e vefemp o reiñ (d'an izili hepken : un digarez evit emezellañ ?!), pe werzhañ izel briz, levrioù ha dastumadennoù 'zo a zo bet nevez profet niverus d'hor c'hevredigezh hag a zo dija e doubl en hol levraoueg. Dont e darempred ganimp ha mont da welout "levrdier" war lec'hienn "priceminister". Meur a gant kilo levrioù 'zo e doubl.

Mererezh :

15 € eo ar skodenn emezelañ da EAT a ro ar gwir daresev *Kannadig Imbourc'h* (18 € er-maez ar C'hwec'hkogn). Talet e vez e penn-kentañ ar bloaz (pemp kasadenn da vihanañ). Ar chekenn a zo da gas war anv **EAT** pe **Imbourc'h** da : E.A.T., c/o Yann MIKAEL 12 straed René Giraud 44130 BLAEN - Roll an niverennoù pe oberennoù n'int ket c'hoazh diviet a c'heller kaout o skrivañ pe war : <http://emglev.wordpress.com>

Skridadoerezh :

Ar pennadoù a zo da gas da : jean-mariemichel@neuf.fr , pe dre ar Post da rener Kannadig Imbourc'h : Yann MIKAEL, 12, Straed René Giraud, 44130 BLAEN. Ar pennadoù ne engouestlont nemet ar re o deus skrivet anezho. Moullet ez-prevez gant an embanner : **Emglev an Tiegezhioù** Kergreven 29800 Trelevenez. ISSN : 1144 357X